

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแหล่งโบราณสถาน และบุคคลสำคัญเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) เพื่อให้หาความรู้ในท้องถิ่นตนเองมาจัดประสบการณ์การเรียนรู้และสร้างความภูมิใจในท้องถิ่นตนเองของเด็กปฐมวัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เด็กปฐมวัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 จำนวน 138 โรงเรียน จำนวนประชากร 15,000 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง คือ เด็กปฐมวัยอายุ 4-6 ปี กำลังเรียนอยู่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 20 โรงเรียน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความคลาดเคลื่อน (e) $\pm 5\%$ รวมทั้งสิ้น 600 คน และดำเนินการคัดเลือกครูที่ใช้ชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแหล่งโบราณสถานและบุคคลสำคัญในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี โรงเรียนละ 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จำนวน 10 แผน คือ ด้านโบราณสถาน จังหวัดสุพรรณบุรีวัดพระศรีรัตนมหาธาตุราชวรวิหาร วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ และเมืองโบราณอู่ทอง หน่วยด้านบุคคลสำคัญจังหวัดสุพรรณบุรี หน่วยความภูมิใจในตนเอง ได้แก่ หน่วยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช นายบรรหาร ศิลปอาชา คุณพุ่มพวง ดวงจันทร์ และคุณขวัญจิต ศรีประจันต์ และความภูมิใจในตนเองด้านบุคคลสำคัญ และแบบประเมินพัฒนาการด้านการเรียนและความภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย พัฒนาการด้านร่างกาย จำนวน 5 ข้อ พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ จำนวน 5 ข้อ พัฒนาการด้านสังคม จำนวน 5 ข้อ และพัฒนาการด้านสติปัญญา จำนวน 5 ข้อ

การสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแหล่งโบราณสถานและบุคคลสำคัญ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีครั้งนี้ ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยมีการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 สำรวจความต้องการและความสำคัญมาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน นำข้อมูลมาจัดทำร่างชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์ แล้วประเมินรูปแบบกิจกรรมการจัดประสบการณ์ โดยประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบและปรับปรุงแผนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และศึกษาประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ และความภูมิใจในตนเองของเด็กปฐมวัย

ระยะที่ 2 สำรวจความต้องการและความสำคัญมาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน นำข้อมูลจากระยะที่ 1 มาจัดทำร่างชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์ แล้วประเมินรูปแบบกิจกรรมการจัดประสบการณ์ โดยประเมินความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบและปรับปรุงแผนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และศึกษาประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยเน้นเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแหล่งโบราณสถานและบุคคลสำคัญ โดยสอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ที่เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน

ระยะที่ 3 การทดลองใช้ชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และเผยแพร่แผนกิจกรรมการเรียนการสอน แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญนำแผนกิจกรรมการเรียนการสอนไปดำเนินการศึกษานำร่องกับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อการปรับปรุงแก้ไขขั้นสุดท้าย หลังจากนั้นนำมาสรุปเพื่อปรับปรุงแผนกิจกรรมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นำแผนกิจกรรมการเรียนการสอนที่ปรับปรุงแล้วนำมาอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับโรงเรียนทั้ง 20 แห่ง ครูที่ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้แผนกิจกรรมการเรียนการสอน นำไปทดลองใช้กับเด็กที่อยู่ในระดับอนุบาล 3 ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental design) จำนวน 8 สัปดาห์ โดยสังเกตพัฒนาการก่อนและหลังการทดลองด้วยแบบสังเกตความพร้อม โดยใช้วิธีการวิจัยแบบ One group pretest-posttest design จากนั้นนำชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปเผยแพร่แก่คุณครูในโรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่าง ๆ เพื่อประเมินผลการใช้แผนกิจกรรมการเรียนการสอน แล้วจัดอบรมให้ความรู้กับคุณครู โดยอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแหล่งโบราณสถานและบุคคลสำคัญ เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลการนำชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านโบราณสถานและบุคคลสำคัญ จังหวัดสุพรรณบุรีสำหรับเด็กปฐมวัยไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ภาคเรียน ที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 20 โรงเรียน โดยใช้แผนการจัดประสบการณ์โรงเรียนละ 10 แผน โดยยึดหลักให้เด็กนักเรียน เรียนรู้ผ่านกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเสรี/เล่นตามมุม กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเกมการศึกษา สามารถส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนได้ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งผู้เรียนให้ความสนใจและมีพฤติกรรมการเรียนรู้มีความสุข มีความพึงพอใจในกิจกรรม สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับท้องถิ่นได้

อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ วิมลลักษณ์ ตีระมาศวณิช (2545) ที่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัย จังหวัดอุบลราชธานี; ยุพิน เอียยะบุตร (2548) ที่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัยศึกษาจังหวัดอุดรธานี และธีรพร อเนกศิลป์ (2545) ที่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับปฐมวัยจังหวัดสระแก้วโดยจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยผ่านกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม สามารถส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยได้ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งส่งเสริมให้เกิดเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่น เช่นเดียวกับกรมวิชาการ (2540, น. 5) และปราณี สังฆะตะวรรณ (2536, น. 308-309) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งจะให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่น เกิดความรัก ความภาคภูมิใจท้องถิ่นของตนเอง จะต้องให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และสังคมท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุขจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยเฉพาะการสร้างลักษณะนิสัย หรือการปลูกฝังแนวคิด ค่านิยมเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้กับเยาวชนซึ่งมีอายุน้อย สามารถปลูกฝังได้ง่ายทำให้เกิดความภาคภูมิใจตั้งแต่ยังเด็ก เช่นเดียวกับ คอรีน (Corinne, 2005) ที่ทำวิจัยเรื่องการประเมินทัศนคติของครูที่สอนวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาในท้องถิ่น ที่มีผลกระทบต่อนักเรียนและวิธีการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐแมริแลนด์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความตั้งใจมีพฤติกรรมการเรียนดีขึ้นโดยได้ศึกษาตามสภาพท้องถิ่นและมีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในท้องถิ่น

จากการจัดกิจกรรมตามชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแหล่งโบราณสถาน และบุคคลสำคัญเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยในเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนได้ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งผลการจัดกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมมีดังนี้

1. การจัดทำชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแหล่งโบราณสถานและบุคคลสำคัญของเด็กปฐมวัยเขตพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี โดยเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีค่าร้อยละ 60 ขึ้นไป และอยู่ใน 4 อันดับแรกของแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านโบราณสถาน ประกอบด้วย หน่วยวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เทากับ 71.13 หน่วยวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร เทากับ 70.51 หน่วยเมืองโบราณอู่ทอง เทากับ 67.31 และหน่วยดอนเจดีย์ (พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์) เทากับ 65.13 ด้านที่ 2 ด้านบุคคลสำคัญสุพรรณบุรี ประกอบด้วย หน่วยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เทากับ 75.21 หน่วยคุณขวัญจิต ศรีประจันต์ เทากับ 69.44 หน่วย ฯพณฯ นายบรรหาร ศิลปอาชา เทากับ 69.23 และหน่วยคุณพุ่มพวง ดวงจันทร์ เทากับ 67.73 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการทดลองโดยใช้ชุดกิจกรรมการจัดประสบการณ์ ผู้วิจัยและผู้สอนได้ประเมินพัฒนาการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และความภูมิใจของเด็ก ดังนี้ ผลการใช้แผนการจัดประสบการณ์ทุกแผนพบว่า ผลการจัดประสบการณ์และความภูมิใจในตนเอง หน่วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านโบราณสถานวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ พบว่า ก่อนการทดลองด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ก่อนการทดลองด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านร่างกาย รายชื่อ คือ การปฏิบัติตามสัญญาณ ($\bar{X}=1.32$, S.D.=0.56) และด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา หลังการทดลองอยู่ใน

ระดับที่ดีขึ้น หลังการทดลองด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านร่างกาย รายชื่อ คือ การหยิบจับอุปกรณ์ได้อย่างคล่องแคล่ว ($\bar{X}=2.96$, S.D.=0.20) สรุปโดยภาพรวมก่อนการทดลองพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และสติปัญญา ($\bar{X}=1.60$, S.D.=0.26) แต่หลังจากการทดลองมีพัฒนาการที่ดีขึ้นโดยภาพรวม ($\bar{X}=2.79$, S.D.=0.16)

หน่วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านโบราณสถานวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ พบว่า ก่อนการทดลองด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อย คือ ด้านอารมณ์-จิตใจ รายชื่อ คือ ความสนใจและตั้งใจฟังเรื่องราวต่าง ๆ แต่หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยดีขึ้น ($\bar{X}=2.77$, S.D.=0.54) และด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านสติปัญญา หลังการทดลองอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสังคม รายชื่อ คือ มีน้ำใจและเอื้อเฟื้อแบ่งปันต่อเพื่อน ด้านอารมณ์-จิตใจ รายชื่อ คือ การแสดงความชื่นชมต่อผลงานของผู้อื่น และการมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากเท่ากัน ($\bar{X}=2.84$, S.D.=0.48)

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านโบราณสถานวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร พบว่า ก่อนการทดลองด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อย คือ ด้านอารมณ์-จิตใจ รายชื่อ คือ การมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=1.47$, S.D.=0.50) แต่หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยดีขึ้น ($\bar{X}=2.68$, S.D.=0.48) และด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านสติปัญญา หลังการทดลองอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสังคม รายชื่อ คือ มีน้ำใจและเอื้อเฟื้อแบ่งปันต่อเพื่อน ($\bar{X}=2.99$, S.D.=0.14) ส่วนด้านอื่นมีพัฒนาการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านโบราณสถานพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ พบว่า ก่อนการทดลองด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อย คือ ด้านร่างกาย รายชื่อ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างนิ้วมือกับตา ($\bar{X}=1.12$, S.D.=0.48) แต่หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยดีขึ้น ($\bar{X}=2.70$, S.D.=0.46) และด้านสังคม ด้านสติปัญญา และด้านอารมณ์-จิตใจ หลังการทดลองอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสติปัญญา รายชื่อ คือ สามารถพูดคุยโต้ตอบได้เข้าใจ ($\bar{X}=2.90$, S.D.=0.30) ส่วนด้านอื่นมีพัฒนาการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านโบราณสถานเมืองโบราณ พบว่า ก่อนการทดลองด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อย คือ ด้านร่างกาย รายชื่อ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างนิ้วมือกับตา ($\bar{X}=1.13$, S.D.=0.48) แต่หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยดีขึ้น ($\bar{X}=2.75$, S.D.=0.43) และด้านสังคม ด้านสติปัญญา และด้านอารมณ์-จิตใจ หลังการทดลองอยู่ในระดับปานกลางและมาก ด้านที่ได้ระดับปานกลาง คือ ด้านร่างกาย รายชื่อ คือ หยิบจับอุปกรณ์ได้อย่างคล่องแคล่ว ก่อนการทดลองได้ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=1.40$, S.D.=0.49) แต่หลังการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.50$, S.D.=0.50) ส่วนด้านอื่นมีพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลางและมาก ตามลำดับ

ด้านความภูมิใจในท้องถิ่น พบว่า ก่อนการทดลองด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อย คือ ด้านอารมณ์-จิตใจ รายชื่อ คือ การมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=1.47$, S.D.=0.50) แต่หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยดีขึ้น ($\bar{X}=2.66$, S.D.=0.48) และด้านสังคม ด้านสติปัญญา และด้านร่างกาย หลังการทดลอง

อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสังคม รายชื่อ คือ มีน้ำใจและเอื้อเฟื้อแบ่งปันต่อเพื่อน ($\bar{X}=2.99$, S.D.=0.14) ส่วนด้านอื่นมีพัฒนาการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านบุคคลสำคัญเรื่องสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พบว่า ก่อนการทดลองด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านร่างกาย รายชื่อ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างนิ้วมือกับตา ($\bar{X}=1.29$, S.D.=0.71) แต่หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยดีขึ้น ($\bar{X}=2.76$, S.D.=0.43) และด้านสังคม ด้านสติปัญญา และอารมณ์-จิตใจ หลังการทดลองอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านร่างกาย รายชื่อ คือ การปฏิบัติตามสัญญาณ และด้านสติปัญญา รายชื่อ คือ มีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากเท่ากัน ($\bar{X}=2.80$, S.D.=0.40) ส่วนด้านอื่นมีพัฒนาการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านบุคคลสำคัญเรื่องนายบรรหาร ศิลปอาชา พบว่า ก่อนการทดลองด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อย ไม่มี ส่วนใหญ่ค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านอารมณ์-จิตใจ รายชื่อ คือ การมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=1.62$, S.D.=0.66) แต่หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยดีขึ้น ($\bar{X}=2.69$, S.D.=0.47) และหลังการทดลองด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสังคม รายชื่อ คือ มีน้ำใจและเอื้อเฟื้อแบ่งปันต่อเพื่อน ($\bar{X}=2.99$, S.D.=0.12) ส่วนด้านอื่นมีพัฒนาการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านบุคคลสำคัญเรื่องคุณพุ่มพวง ดวงจันทร์ พบว่า ก่อนการทดลองด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อย ไม่มี ส่วนใหญ่ค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านอารมณ์-จิตใจ รายชื่อ คือ การมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=1.44$, S.D.=0.57) แต่หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยดีขึ้น ($\bar{X}=2.35$, S.D.=0.48) และหลังการทดลองด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านร่างกาย รายชื่อ คือ การปฏิบัติตามสัญญาณ ($\bar{X}=2.81$, S.D.=0.39) ส่วนด้านอื่นมีพัฒนาการอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ด้านบุคคลสำคัญเรื่องคุณแม่ขวัญจิต ศรีประจันต์ พบว่า ก่อนการทดลองด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสังคม รายชื่อ คือ การแสดงความสนใจรวมมือในการทำงานกลุ่ม ($\bar{X}=1.48$, S.D.=0.18) แต่หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยดีขึ้น ($\bar{X}=2.31$, S.D.=0.46) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสติปัญญา รายชื่อ คือ มีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=2.80$, S.D.=0.40) ส่วนด้านอื่นมีพัฒนาการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านหน่วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านบุคคลสำคัญเรื่องความภูมิใจในท้องถิ่น พบว่า ก่อนการทดลองด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านอารมณ์-จิตใจ รายชื่อ คือ การมีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}=1.55$, S.D.=0.60) แต่หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยดีขึ้น ($\bar{X}=2.68$, S.D.=0.47) และด้านสังคม ด้านสติปัญญา และด้านร่างกาย หลังการทดลองอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านร่างกาย รายชื่อ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างนิ้วมือกับตา ($\bar{X}=2.86$, S.D.=0.35) ส่วนด้านอื่นมีพัฒนาการอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กิจกรรมที่เสนอไว้ในชุดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านโบราณสถานและบุคคลสำคัญจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเพียงแนวทางในการจัดกิจกรรมเท่านั้น ครูผู้สอนระดับปฐมวัยควรศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตรและแผนการจัดประสบการณ์โดยละเอียด และสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพผู้เรียนและชุมชนของผู้เรียนได้ตามสภาพโอกาสของการนำไปใช้

2. กิจกรรมต่าง ๆ ในแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งที่เด็กได้เรียนรู้จากสถานที่จริง ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมร่วมกัน เรียนรู้สิ่งใกล้ตัวและมีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกภาคภูมิใจในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการพัฒนาหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กปฐมวัยของจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของท้องถิ่น